

Nový druh nosatce (Coleoptera: Curculionidae) pro Slovensko

Karel Doležel¹ & Roman Borovec²

¹ U kovářny 5, CZ-779 00 Olomouc; e-mail: k.dolezel@volny.cz

² Sloupno 64, CZ-503 53 Smidary; e-mail: romanborovec@mybox.cz

DOLEŽEL K. & BOROVEC R. 2019: Nový druh nosatce (Coleoptera: Curculionidae) pro Slovensko (A new species of weevil (Coleoptera: Curculionidae) for Slovakia). – Západočeské entomologické listy, 10: 64–67, 11-10-2019.

Abstract: The weevil *Argoptochus viridilimbatus* (Apfelbeck, 1898) (Coleoptera: Curculionidae: Entiminae: Phyllobiini) is recorded from Slovakia for the first time. Its distribution, bionomy and collecting circumstances are discussed.

Key words: Coleoptera, Curculionidae, new record, faunistics, Slovakia

ÚVOD

I na relativně dobře prozkoumaném území Slovenska lze při entomologickém průzkumu stále narazit na mnohá faunistická překvapení, a to i u skupin, které se dlouhodobě těší značnému zájmu amatérských i profesionálních entomologů. Pro nadčeleď nosatcovitých brouků (Curculionoidea) byl před několika lety vydán komentovaný seznam (BENEDIKT et al. 2010), který shrnul dosud známé informace o výskytu druhů této nadčeledi na území České republiky a Slovenska. Průzkumy a revize muzejních i soukromých sbírek však přinesly v následujících letech k tomuto seznamu již početné změny a doplnění.

Tento příspěvek uvádí nález nosatce *Argoptochus viridilimbatus* (Apfelbeck, 1898), který byl nově zjištěn pro území Slovenska.

METODIKA

Práce je založena na výsledcích probíhajících terénních průzkumů, na kterých se podílí první z autorů této práce. Použitá systematika a nomenklatura vychází z práce ALONSO-ZARAZAGA et al. (2017). Použité zkratky: coll. – sbírka, det. – determinoval, ex. – exemplář, leg. – sbíral, NP – národní park, NPR – národní přírodní rezervace.

PŘEHLED NÁLEZŮ

Coleoptera: Curculionidae: Entiminae: Phyllobiini
Argoptochus (*Mylacoptochus*) *viridilimbatus* (Apfelbeck, 1898) (Obr. 1, 2)

Slovakia or.: Bukovské vrchy, Runina, Sedlo pod Ďurkovcom, 49°5'55.979"N 22°25'24.961"E, 1100 m n. m., 21.VII.2018, 1 ♂, 3 ♀♀, K. Doležel

leg. et coll., R. Borovec det.; 18.VI.2019, více ex., M. Bednařík a B. Malec lgt., det. et coll.; 8.VII.2019, více ex., M. Bednařík, K. Doležel, V. Dongres, J. Krátký, J. Krošlák a F. Trnka leg., det. et coll. Všechny uvedené exempláře byly uloveny osmykem vegetace na okrajích prameniště na svahu s jižní expozicí, s přechodem do květnaté horské louky (Obr. 3).

DISKUZE A ZÁVĚR

Argoptochus viridilimbatus je evropský druh nosatce s dosud známým rozšířením na Balkáně a ve střední Evropě (Albánie, Bulharsko, Maďarsko, Srbsko a Slovensko) (ALONSO-ZARAZAGA et al. 2017).

A. viridilimbatus je řazen do podrodu *Mylacoptochus* Pesarini, 1981, který zahrnuje pouze dva druhy, *A. viridilimbatus* a velmi podobný druh *A. bifoveolatus* (Stierlin, 1897), známý dosud z Bulharska a Rumunska. Podrod byl popsán v monografii palearktických nosatců tribu Phyllobiini (PESARINI 1981) a od nominálního podrodu *Argoptochus* s. str. jej Pesarini odlišil dorsální plochou nosce lysou a hladkou, jen ojediněle velmi jemně tečkovanou, na rozdíl od druhů ostatních tří podrodů, které mají dorsální plochu matnou, jemně a hustě tečkovanou, v mnoha případech kompletně zakrytou přiléhajícími šupinkami. Validita podrodu je sporná, založená na znacích, které nemají v podčeledi Entiminae subgenerickou validitu. BOROVEC (2006) klíč druhů rodu *Argoptochus* proto nestrukturuje dle podrodů, ač je u jednotlivých druhů uvádí.

A. viridilimbatus se od *A. bifoveolatus* odlišuje úzkými přiléhajícími šupinkami na krovkách, zhruba dvakrát delšími než širokými, diskem štítu s velmi

Obr. 1. *Argoptochus viridilimbatus*, ♂. Slovakia: Runina.
Foto: P. Boža.

Fig. 1. *Argoptochus viridilimbatus*, ♂. Slovakia: Runina.
Photo: P. Boža.

Obr. 2. *Argoptochus viridilimbatus*, ♀. Slovakia: Runina.
Foto: P. Boža.

Fig. 2. *Argoptochus viridilimbatus*, ♀. Slovakia: Runina.
Photo: P. Boža.

Obr. 3. Lokalita nálezu *Argoptochus viridilimbatus* u Runiny. Foto: K. Doležel.

Fig. 3. Finding locality of *Argoptochus viridilimbatus* near Runina. Photo: K. Doležel.

jemnými malými jamkami, které se částečně slévají a nemají přesně definované okraje, zatímco *A. bifoveolatus* má přiléhající šupinky na krovkách dlouze oválné, širší, méně než dvakrát tak dlouhé jako široké a disk štítu s většími, ostře ohraničenými a dobře oddělenými jamkami. Pro spolehlivé odlišení obou druhů je vhodné srovnání materiálu, neboť znaky jsou sice stabilní, ale velmi jemné.

Ze Slovenska byly dosud známy z rodu *Argoptochus* Weise, 1883 spolehlivě pouze dva druhy: *A. quadrisignatus* (Bach, 1856) a *A. vindobonensis* Formánek, 1908. Výskyt dříve uváděného druhu *A. bisignatus* (Germar, 1823) (ROUBAL 1938) je na Slovensku velmi nepravděpodobný a publikované údaje byly zřejmě založeny na chybné determinaci. Oba uvedené druhy je možné od *A. viridilimbatus* velmi snadno odlišit. Oba mají na krovkách nápadné, dlouhé, téměř kolmo odstávající sety, dlouhé jako šířka mezirýží (*A. vindobonensis*) anebo jen nevýznamně kratší (*A. quadrisignatus*) a první článek tykadlového bičíku delší než druhý (u *A. vindobonensis* dokonce velmi výrazně), zatímco *A. viridilimbatus* má na krovkách odstávající sety výrazně kratší než šířka mezirýží, silně nachýlené dozadu a oba první články tykadlového bičíku stejně dlouhé.

Všechny druhy rodu *Argoptochus* jsou polyfágní, bez známé vazby na konkrétní hostitelské druhy rostlin. Obývají převážně otevřené teplé biotopy s nízkým bylinným patrem, od nížin až do alpského pásma hor. U většiny druhů je známa pouze velmi krátká doba výskytu imag na rozlohou poměrně omezených územích, některé z druhů vykazují v období aktivace dospělců i poměrně velkou abundanci. Výše uvedené potvrzuje druh *A. viridilimbatus* i na zatím jediné zjištěné slovenské lokalitě v NP Poloniny, kde byl nalezen ve větším počtu kusů na zatím pouze jednom plošně velmi malém stanovišti. Na dalších podobných lokalitách v okolí nebyl tento druh, přes cílený průzkum v letošním roce, prozatím zjištěn.

Nový druh pro Slovensko.

POZNÁMKA

Uvedená slovenská lokalita nosatce *Argoptochus viridilimbatus* se nachází na hlavním hřebeni Bukovských vrchů, na území NP Poloniny, v NPR Jarabá skala. Jedná se o okraj jedné z mála zachovalých východokarpatských květnatých horských luk v tomto regionu (nazývaných zde poloniny). Tyto louky zde vznikly polopřirozeným způsobem díky rozšiřování pastevectví a kácení lesa v dobách středověké valašské kolonizace, ale nemají zdaleka takový rozsah jako na území sousedních států (Polsko, Ukrajina). Přesto se vyznačují charakteristickou druhovou skladbou a hostí celou řadu význačných druhů rostlin a živo-

čichů, mezi nimi i takových, jejichž postupnou migraci z jihu a jihovýchodu umožnilo právě rozšiřování a udržování větších ploch extrazonálního horského bezlesí (DVORSKÝ 2010). Mezi takovéto druhy patří bezesporu i nově zjištěný nosatec *A. viridilimbatus*.

Tradiční hospodaření na slovenských poloninách bohužel od druhé poloviny 20. století postupně vymizelo a tato cenná a druhově bohatá společenstva začala degradovat. Menší poloniny často zcela zarostly lesem nebo křovinnou vegetací, u větších se snížila biodiverzita. Od devadesátých let minulého století jsou ze strany NP Poloniny snahy tento vývoj zvrátit a na nejvýznamnějších lokalitách, včetně uvedené, je zaváděn management v podobě periodického sečení. Lze proto doufat, že tyto mimořádné lokality budou zachovány i do budoucna.

PODĚKOVÁNÍ

Nosatec *Argoptochus viridilimbatus* byl nalezen v rámci probíhajícího faunistického výzkumu vybraných lokalit v NP Poloniny, prováděného na základě povolení k výzkumu podle Rozhodnutí č. j.: OU-PO-OSZP1-2017/008063-009/RD, vystaveného Okresním úřadem Prešov. Děkujeme tímto pracovníkům OÚ Prešov i Správě NP Poloniny za umožnění výzkumu a dosavadní spolupráci. Poděkování patří také P. Božovi (Olomouc) za zhotovení fotografií.

LITERATURA

- ALONSO-ZARAZAGA M. A., BARRIOS H., BOROVEC R., BOURCHARD P., CALDARA R., COLONNELLI E., GÜLTEKIN L., HLAVÁČ P., KOROTAYEV B., LYAL C. H. C., MACHADO A., MEREGALLI M., PIEROTTI H., REN L., SÁNCHEZ-RUIZ M., SFORZI A., SILFVERBERG H., SKUHROVEC J., TRÝZNA M., VELÁZQUEZ DE N. N., CASTRO J. N. & YUNAKOV N. 2017: Cooperative Catalogue of Palaearctic Coleoptera Curculionoidea. Monografías electrónicas SEA 8. – Sociedad Entomológica Aragonesa S.E.A., Zaragoza, 729 pp.
- BENEDIKT S., BOROVEC R., FREMUTH J., KRÁTKÝ J., SCHÖN K., SKUHROVEC J. & TRÝZNA M. 2010: Komentovaný seznam nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionoidea bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska. 1. díl. Systematika, faunistika, historie výzkumu nosatcovitých brouků v České republice a na Slovensku, nástin skladby, seznam. Komentáře k Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophyidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Eirrhinidae a Curculionidae: Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae. Annotated checklist of weevils (Coleoptera: Curculionoidea excepting Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia. Part 1. Systematics, faunistics, history of research on weevils in the Czech Republic and Slovakia, structure outline, checklist. Comments on Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophyidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Eirrhinidae and Curculionidae:

- Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae. – Klapalekiana, 46 (Suppl.): 1–363.
- BOROVEC R. 2006: Five new species of *Argoptochus* from Greece and Macedonia (Coleoptera: Curculionidae: Entiminae: Phyllobiini). – Klapalekiana, 42: 45–77.
- DVORSKÝ M. 2010: Slovensko, Pľaša – národní přírodní rezervace. – Online: <http://www.botany.cz> (navštíveno 31.8.2019).
- PESARINI C. 1981: Le specie paleartiche occidentali della tribu Phyllobiini (Coleoptera Curculionidae). – Bollettino di Zoologia Agraria e di Bachicoltura, 15 [1979–80]: 49–230.
- ROUBAL J. 1938: Thermophile Coleopteren der Slovakei (mit besondere Berücksichtigung der xerothermicolen Arten) und ihr Eindringen nordwärts der Donau nebst Ergänzung des Lebensbildes der betreffenden Biotope durch andere, nicht exclusiv thermophile Arten. – Festschrift zum 60. Geburtstage von Professor Dr. Embrik Strand, 4: 405–437.

Obdrženo do redakce: 9.9.2019

Přijato po recenzích: 25.9.2019